

I. Вправа для розвитку медіаграмотності учнів для розділу III «Взаємозв'язок людини і держави»

Тема. Практичне заняття: Особливості додержання прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах правового режиму надзвичайного або воєнного стану

Учень має знати: відповідні положення законів «Про правовий режим воєнного стану» та «Про правовий режим надзвичайного стану».

Учень має розуміти: повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, зміст правового режиму надзвичайного та воєнного стану.

Учень має вміти: характеризувати особливості додержання прав і свобод людини і громадянина в умовах такого режиму і застосовувати їх знання при вирішенні практичних ситуацій, розпізнавати фейкову інформацію.

Навички у сфері інфомедійної грамотності:

- уміння ефективно шукати інформацію;
- уміння шукати і працювати із законодавчими джерелами;
- уміння аналізувати й оцінювати інформаційні джерела;
- уміння розпізнавати фейкову інформацію;
- уміння приймати рішення на основі аналізу джерел інформації.

Обладнання: мультимедійна презентація; Конституція України, закони: «Про правовий режим воєнного стану»[6] та «Про правовий режим надзвичайного стану»[7]; роздавальний матеріал для учнів; комп'ютери або планшети на кожному групі.

Опис вправи

Оргмомент. Учитель пояснює мету і завдання на урок. Організовує об'єднання учнів у малі групи (4 – 6 учнів). Кожна група отримує доступ до матеріалів уроку та необхідної інформації для виконання завдань.

Мотиваційний момент. Учитель запитує учнів: Що змінилось у країні з 24 лютого 2022 року? Як агресія рф вплинула на життя громадян України? Що мають робити, на вашу думку, державні органи для припинення цієї агресії та захисту громадян? Що таке, на вашу думку, «воєнний стан»? **Обговорення.**

Актуалізація опорних знань учнів

1. Учитель запитує: Що таке права і свободи громадян? Чи можуть вони бути обмеженими? Пропонує навести приклади.

1. Учитель із використанням мультимедійної презентації пояснює положення ст. 64 Конституції України, зокрема, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції [3]. Учитель пояснює поняття «надзвичайний стан», порядок і терміни його запровадження, заходи правового режиму надзвичайного стану, наводить приклади застосування режиму надзвичайного стану в Україні. Далі вчитель пояснює поняття «воєнний стан» і порядок його запровадження, а також етапи його запровадження наразі в умовах збройної агресії рф. Учитель характеризує повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

2. Групова робота з джерелами в мережі Інтернет (Конституція України, розділ 2, закон «Про правовий режим воєнного стану», ст. 20, 22, 23 [6].

Права і свободи, що можуть бути обмежені в умовах воєнного стану	Права і свободи, що НЕ можуть бути обмежені в умовах воєнного стану

3. В умовах війни поширюється чимало неправильної, неправдивої, помилкової, а іноді спеціально спотвореної інформації, оскільки вороги ведуть проти нас не лише збройну, але й інформаційну війну. *Фейк – це подання фактів у спотвореному вигляді або свідоме подання неправдивої інформації. До того ж фейк – це спосіб маніпуляції свідомістю з метою підштовхнути аудиторію до дій чи думок, які потрібні маніпулятору.* В умовах війни фейкова інформація, яку поширюють російські спеціальні органи та зрадники і колаборанти в Україні, шкодить нашій спільній боротьбі проти ворога.

Як розпізнати фейк? Попрацюйте з Пам'яткою для розпізнання фейків і визначте в роздавальному матеріалі правдиві та фейкові новини щодо режиму воєнного стану в Україні, користуючись джерелами Інтернет.

Пам'ятка: «Як розпізнати фейк»
<p>Джерелами інформації є: представники структур, яких немає в реальності; експерти без вказування інституції, яку представляють; анонімні експерти (“вчені вважають...”); експерти, які фінансуються зацікавленою стороною та просувають її точку зору, або є відкритими прихильниками певної політичної сили.</p> <p>Емоційне забарвлення матеріалу: Думка чи оцінка подається як факт. Заголовок не відповідає новині або є надміру емоційним. Емоційне накручування в матеріалі. Журналіст вживає в матеріалі слова, що викликають позитивні або негативні емоції. Навішування ярликів, поширення стереотипів.</p> <p>Як наводяться факти: Соціологічні дані наводяться без вказання вибірки, замовника, географії, похибки, дати. Наводяться однобоко факти, оцінки і коментарі, узагальнення. Викривлене подання новини: реальні факти змішуються з неправдою. Недостовірні фото, відео, які використовуються як підтвердження інформації. Недостовірний або спотворений переклад з іноземних джерел [8].</p>

Роздавальний матеріал для груп

1. Приміщення шкіл вилучать на потреби армії

Начальник департаменту Київської державної адміністрації повідомив, що Голова адміністрації підготував наказ про підпорядкування закладів освіти міста Києва командуванню ЗСУ, СБУ та НГУ та відкрити доступ до приміщень закладів освіти з метою розгортання там військових шпиталів. Зокрема, доручено скласти перелік приміщень, придатних для розміщення там медичного обладнання, провести інструктаж серед працівників закладів для передачі приміщень для організації військово-польового шпиталю а також розквартирування там військовослужбовців означених формувань. Також відкрити безперешкодний доступ на територію підвідомчих установ Міністерства освіти і науки для інспектування приміщень та інших цілей.

2. Примусова евакуація дітей

Кабмін дозволив примусову евакуацію дітей із зон активних бойових дій. Кабінет Міністрів схвалив механізм примусової евакуації дітей із зон активних бойових дій. Таке рішення було ініційоване та розроблене Координаційним штабом з питань проведення обов'язкової евакуації населення, повідомляє пресслужба Кабміну.

3. Чи можуть військові на блокпостах брати телефон на перевірку
У соцмережах українці періодично пишуть про те, що на блокпостах військові просять

у них телефон, аби подивитися інформацію в ньому. Волонтер Сергій розповів у коментарі 24 каналу, що частіше за все телефони просять показати тоді, коли бачать щось підозріле. Ігор Ясько, керуючий партнер ЮК Winner, каже, що питання перевірки регулюється постановою Кабінету Міністрів, яка була затверджена ще у грудні 2021 року. У ній ідеться про те, що уповноважені особи ЗСУ, Нацполіції, СБУ, Нацгвардії, Держприкордонслужби, Державної міграційної чи Державної митної служб можуть перевіряти документи, речі, транспортний засіб, багаж та вантажі людей.

4. Випускників готують до мобілізації

Заступниця Міністра освіти і науки України надіслала в усі школи листа щодо доручення керівникам закладів освіти скласти списки випускників від 17 років за віком, з адресами проживання та контактними даними, а також із характеристиками оцінки військово-патріотичного виховання та надіслати до військкоматів у найближчий час.

Представлення результатів роботи. Після аналізу інформації учні мають оцінити її правдивість і та її відповідність законодавству.

Кожна група представляє результати. Обговорення у класі.

Підсумки. Учитель запитує учнів, чи зрозуміли вони необхідність запровадження режимів воєнного і надзвичайного станів, як це стосується обмежень прав і свобод громадян. Чи легко їм було відрізнити фейкову інформацію від правдивої?

II. Вправа для розвитку медіаграмотності учнів для розділу 4 «Неповнолітні як суб'єкти цивільних, сімейних, трудових, адміністративних і кримінальних правовідносин»

Тема уроку. Практичне заняття. Захист прав споживачів. Особливості електронного продажу й операцій із кредитною картою.

Учень має знати: Відповідні положення Закону України «Про захист прав споживачів» про права споживачів та їх захист державою.

Учень має розуміти: Права споживачів і особливості електронного продажу й операцій із кредитною картою.

Учень має вміти: характеризувати права споживачів, застосовувати їх при розв'язанні правових ситуацій.

Навички у сфері інфомедійної грамотності:

- уміння ефективно шукати інформацію;
- уміння шукати і працювати із законодавчими джерелами;
- отримання розуміння того, як безпечно працювати в мережі інтернет;
- уміння ставити запитання;
- уміння аналізувати й оцінювати інформаційні джерела;
- уміння приймати рішення на основі аналізу джерел інформації.

Обладнання для заняття: підручник «Основи правознавства» для 9 класу закладів загальної середньої освіти [2]; дошка, крейда (ватман, маркери); роздатковий матеріал для груп (роздрукований або посилання на матеріал, розміщений на гугл-диску); комп'ютери або планшети для учнів (на кожен групу).

Опис вправи

Оргмомент. Учитель пояснює мету і завдання на урок. Організовує об'єднання учнів у малі групи (4 – 6 учнів). Кожна група отримує доступ до матеріалів уроку та необхідної інформації для виконання завдань.

Мотиваційний момент. Учитель запитує учнів, чи завжди інформація про товар, яку вони отримали перед купівлею товару, відповідає його справжнім характеристикам? Це відбувалося офлайн чи онлайн? **Обговорення.**

Актуалізація опорних знань учнів

1. Учні на попередньому уроці отримали завдання ознайомитися з матеріалом параграфу підручника щодо захисту прав споживачів [2, с. 137 – 144)]. 2. **Запитання вчителя:** Хто такий споживач? З ким він вступає у правовідносини? Які права споживача стосовно придбаного товару чи послуги ви знаєте? Чи здійснювали ви купівлю в інтернеті? Чи розповсюджується захист прав споживача на інтернет-продажі товарів?

1. Робота з матеріалом підручника [2, с.146–147]. з положеннями Закону «Про електронну комерцію», статті 7 і 8 [5], а також із пам'яткою для споживачів під час електронного продажу. Кожна група має запропонувати запитання-критерії оцінки продавця певного товару в мережі Інтернет (7-8 запитань), які дозволяють зробити висновок про можливість купівлі цього товару в конкретного продавця.

Пам'ятка для споживачів під час електронного продажу
1. Уважно перевіряйте сайт, на якому розміщено оголошення про продаж товару. Продавець має бути відомим і надійним. Для цього прочитайте відгуки про магазин на форумах, оцініть оформлення сайту. Поганим знаком є граматичні й технічні помилки, наявність спаму та багато сторонньої реклами. Зайдіть у розділи сайту «про нас», «наші контакти», «обслуговування клієнтів», де можна дізнатися місцезнаходження магазину, телефони та іншу потрібну інформацію. Відсутність юридичної адреси та банківських реквізитів – погані фактори. Звертайте увагу на адресу. Якщо адреса відрізняється – це шахрайські сайти-клони. Не переходьте із сайту за посиланням на сторонні сайти та в месенджери (Viber, Skype, Telegram, WhatsApp тощо).
2. Важливим показником надійності інтернет-магазину служить розділ, присвячений формі оплати. Якщо вказано лише один спосіб – передплата, це може свідчити про ненадійність магазину. Можливість оплати кур'єру після доставки або накладним платежем свідчить на користь інтернет-продавця.
3. Ніколи не повідомляйте дані своєї кредитної картки при оплаті товару. Для оплати на картку достатньо знати номер із 16 цифр картки, на яку переводяться кошти. У жодному разі не слід повідомляти строк дії картки та CVV код (знаходиться на зворотній стороні картки).
4. Також важливим критерієм при визначенні надійності інтернет-магазину є ціна товару (якщо вона набагато нижча, ніж в інших подібних місцях, то це поганий знак [1]).
5. Перевіряйте інформацію про гарантію та повернення товару в разі виникнення різних причин (бракований або який вам не підійшов). Має бути детально описана процедура повернення товару, його експертизи та заміни, відправки товару для обміну і ремонту. Крім того, з товаром поставляються гарантійні талони та інші документи, що вказують на комплекtnість замовлення. Стаття 12 Закону «Про захист прав споживача» регулює ці правовідносини [4].

2. Кожна група пропонує власні запитання. Після загального обговорення формується Картка для оцінки інтернет-продавців товару на підставі аналізу інформації в мережі Інтернет (У вигляді таблиці на дошці або ватмані, або в електронному вигляді).

Орієнтовне оформлення спільної роботи:

Картка для оцінки інтернет-продавців товару на підставі аналізу інформації в мережі Інтернет				
Запитання для оцінки інтернет-продавців	Продавець №1	Продавець №2	Продавець №3	Продавець №4
Оцінка сайту, де розміщена пропозиція про продаж (1-3)*				
Оцінка повноти інформації про продавця (1-3)				

Відгуки покупців на форумі чи рейтинг продавця (якщо є) (1-3)				
Ціна товару стосовно середньої на ринку (1-3)				
Способи оплати та доставки товару (1-3)				
Наявність гарантії та процедури повернення товару (1-3)				
Вірогідність відповідності товару заявленій якості (1-3)				
Висновок щодо вибору цього продавця для купівлі товару				

II. Робота з інтернет-джерелами. Орієнтовне завдання: «Вам потрібно купити парфуми в подарунок для батька на день народження». Учні отримують посилання на сайти, де розміщено інформацію-пропозицію продажу даного товару конкретного бренду та назви (варіант: можна запропонувати самостійний пошук у мережі Інтернет конкретного товару відомого бренду):

- 1) <http://surl.li/hnqccq>
- 2) <http://surl.li/hnqcca>
- 3) <http://surl.li/hnqcdf>
- 4) <http://surl.li/hnqfc>

Після аналізу інформації про сайт, продавця та товар, учні мають оцінити її надійність і зробити висновок щодо вибору купівлі товару в певного продавця. Кожна група представляє результати. Обговорення в класі.

Підсумки. Учитель запитує учнів: Чи легко було зробити вибір продавця товару? Якими основними критеріями ви користувалися при аналізі інформації про продавця товару? Які права споживача під час купівлі офлайн і онлайн? Що може ввести в оману покупця товарів в інтернеті?

Список використаних джерел

1. Безпечна покупка товарів в інтернеті. *Pinbank* : вебсайт. URL: <http://surl.li/hnzvr> (дата звернення 25.05.2023)
2. Васильків І. Д., Кравчук В. М. Основи правознавства : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : Астон, 2022. 234 с.
3. Конституція України. URL: <http://surl.li/gdyl> (дата звернення 30.05.2023).
4. Про захист прав споживачів. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>(дата звернення 27.05.2023)
5. Про електронну комерцію. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення 27.05.2023).
6. Про правовий режим воєнного стану. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 30.05.2023).
7. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення 30.05.2023).
8. Як визначити і зловити фейк? *Інститут масової інформації* : вебсайт. URL: <http://surl.li/hnxoc> (дата звернення 27.05.2023).